

HOF VAN CASSATIE VAN BELGIË

ARREST

I.

PROCUREUR-GENERAAL BIJ HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL,

eiser.

II.

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, met zetel te Brussel, Wetstraat 144,

eiser, burgerlijke partij,

Mr. Raf Verstraeten, Mr. Caroline De Baets en Mr. Luc Walley, advocaten bij de balie te Brussel.

III.

VZW LIGA VOOR MENSENRECHTEN, vereniging zonder winstoogmerk, met zetel te Gent, J. Van Stoppenberghstraat 2,

eiseres, burgerlijke partij,

alle cassatieberoepen tegen:

1. **VLAAMSE CONCENTRATIE,** vereniging zonder winstoogmerk, met zetel te Brussel, Madouplein 8,
2. **NATIONALISTISCH VORMINGSINSTITUUT,** vereniging zonder winstoogmerk, met zetel te Brussel, Madouplein 8,
3. **NATIONALISTISCHE OMROEPSTICHTING,** vereniging zonder winstoogmerk, met zetel te Brussel, Madouplein 8,

verweersters, beklaagden,

met als raadslieden Mr. Bruno Maes, advocaat bij het Hof van Cassatie en Mr. Stefaan Sonck, advocaat bij de balie te Brussel.

I. Bestreden beslissing

De cassatieberoepen zijn gericht tegen het arrest, op 26 februari 2003 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel, correctionele kamer.

II. Rechtspleging voor het Hof

Raadsheer Etienne Goethals heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Marc Timpernann heeft geconcludeerd.

III. Cassatiemiddelen

De eiser sub I voert in een verzoekschrift één middel aan.

De eiser sub II voert in een memorie twee middelen aan. Die memorie is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit..

De eiseres sub 111 stelt geen middel voor.

IV. Beslissing van het Hof

A. Ontvankelijkheid van het cassatieberoep van de eiser sub I

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, niet blijkt dat een volledige kopie van de verklaring van het cassatieberoep werd betekend aan de partijen waartegen dat beroep gericht is;

Dat het exploit van betekening aan de verweersters alleen melding maakt van een arrest van het Hof van Beroep te Brussel, dat op 10 maart 2003 bij verstek is uitgesproken ten laste van de verweersters;

Dat het cassatieberoep niet ontvankelijk is;

B. Ontvankelijkheid van het cassatieberoep van de eiseres sub III

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, niet blijkt dat het cassatieberoep werd betekend;

Dat het cassatieberoep niet ontvankelijk is;

C. Onderzoek van het middel van de eiser sub 1

Overwegende dat het middel dat de eiser aanvoert, geen betrekking heeft op de ontvankelijkheid van het cassatieberoep, zodat het geen antwoord behoeft;

D. Onderzoek van de middelen van de eiser sub II

I. Tweede middel - eerste en derde onderdeel

Overwegende dat, krachtens artikel 150 Grondwet, de jury wordt ingesteld onder meer voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven, behoudens voor drukpersmisdrijven die door racisme of xenofobie ingegeven zijn;

Dat dit artikel niet bepaalt wat een ‘politiek misdrijf’ is noch wat de voorwaarden voor dergelijk misdrijf zijn;

Overwegende dat een misdrijf slechts een politiek misdrijf kan zijn:

- hetzij indien het uit de aard van het misdrijf zelf noodzakelijk bestaat in een rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen in hun bestaan, hun inrichting of hun werking;
- hetzij indien het gepleegd wordt met het oogmerk om zulke aantasting op de politieke instellingen te plegen en het feit, gelet op de bijzondere omstandigheden waaronder het gepleegd wordt, rechtstreeks zulke aantasting tot gevolg heeft of kan hebben;

Overwegende dat deze politieke instellingen onder meer omvatten de staatsvorm, de parlementen, het gezag en de grondwettelijke prerogatieven van de Koning, de volgorde van de troonopvolging, de machtsuitoefening van de minister en de politieke rechten van de burgers;

Overwegende dat een politieke partij zelf geen politieke instelling is, zelfs al kan ze een medium zijn voor de werking van de politieke instellingen;

Overwegende dat de appèlrechters oordelen dat:

- de groep of vereniging die kennelijk of herhaaldelijk discriminatie of segregatie bedrijft of verkondigt in de omstandigheden genoemd in artikel 444 Strafwetboek, een politieke partij is;
- indien het aan de verweersters ten laste gelegde misdrijf bewezen is, het werd gepleegd met het oogmerk een politieke partij, meer bepaald Vlaams Blok, te laten voortbestaan en aan deze partij een substantiële steun te verlenen;
- slechts mits het plegen van het ten laste gelegde feit door allen die tot deze partij behoren, deze politieke partij kan voortbestaan;
- vermits het Vlaams Blok een politieke partij is, kan het ten laste gelegde misdrijf gelijkgesteld worden met een “zuiver politiek misdrijf”, ook al is een overtreding van artikel 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden uiteraard zelf geen politiek misdrijf,
- onder meer omwille van bepaalde activiteiten van die politieke partij, het plegen van het feit door verweersters een rechtstreekse aantasting van de instellingen van het land voor gevolg heeft;

Overwegende dat de appèlrechters op die gronden hun beslissing dat de telastlegging te dezen een politiek misdrijf is, zodat zij onbevoegd zijn, niet wettig naar recht verantwoord en artikel 150 Grondwet schenden;

Dat de onderdelen gegrond zijn;

2. Overige grieven

Overwegende dat de overige grieven die niet tot ruimere cassatie kunnen leiden, geen antwoord behoeven;

E. Omvang van de cassatie

Overwegende dat de vernietiging van de beslissing op de door de eiser sub 11 tegen de verweersters ingestelde burgerlijke rechtsvorderingen, de vernietiging meebrengt van de beslissing op de tegen verweersters ingestelde strafvordering, waarbij de appèlrechters zich het recht ontzeggen uitspraak te doen over de strafvordering, alsook over de op deze telastleggingen gegronde burgerlijke rechtsvorderingen van andere burgerlijke partijen ook al is hun cassatieberoep niet ontvankelijk;

OM DIE REDENEN,

HET HOF,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het vernietigde arrest;

Laat de kosten van het cassatieberoep van de eiser sub I ten laste van Staat;

Veroordeelt de verweersters in de kosten van het cassatieberoep van de eiser sub II;

Veroordeelt de eiseres sub III in de kosten van haar cassatieberoep;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

Gezegde kosten begroot op de som van honderd eenennegentig euro vijfenvijftig cent, waarvan I. op het cassatieberoep van de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel: drieënveertig euro vijfentachtig cent verschuldigd, II. op het cassatieberoep van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding: drieënveertig euro vijfentachtig cent verschuldigd en dertig euro door eiser betaald, en III. op het cassatieberoep van Liga voor Mensenrechten: drieënveertig euro vijfentachtig cent verschuldigd en dertig euro door eiseres betaald.

Aldus geoordeeld door het Hof van Cassatie, tweede kamer, te Brussel, door Edward Forrier, afdelingsvoorzitter, en de raadsheren Etienne Goethals, Jean-Pierre Frère, Dirk Debruyne, Luc Van Hoogenbemt, en uitgesproken in openbare terechtzitting van achttien november tweeduizend en drie, door afdelingsvoorzitter Edward Forrier, in aanwezigheid van advocaat-generaal Marc Timperman, met bijstand van eerstaanwezend adjunct-griffier Paul Van den Abbeel.

MEMORIE

VOOR: Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, met zetel te 1040 Brussel, Wetstraat 155,

eiser tot cassatie, oorspronkelijk burgerlijke partij,

bijgestaan en vertegenwoordigd door Meester Luc Walley, advocaat, kantoor houdend te 1030 Brussel, Paleizenstraat 154 en Meester Raf Verstraeten en Meester Caroline De Baets, advocaten, kantoor houdend te 1000 Brussel, Goedheidsstraat 5-7.

Tot staving van het cassatieberoep dat eiser op 10 maart 2003 heeft ingesteld tegen het arrest uitgesproken door de dertiende kamer van het Hof van Beroep te Brussel van 26 februari 2003 in zijn zaak.

TEGEN: 1. De VZW Vlaamse Concentratie, met maatschappelijke zetel te 1210 Brussel, Madouplein 8,

2. De VZW Nationalistisch Vormingsinstituut, met maatschappelijke zetel te 1210 Brussel, Madouplein 8,

3. De VZW Nationalistische Omroep Stichting, met maatschappelijke zetel te 1210 Brussel, Madouplein 8,

verweersters in cassatie, oorspronkelijk beklaagden.

IN AANWEZIGHEID VAN: 1. Het Openbaar Ministerie

2. De VZW Liga voor Mensenrechten, met zetel te 9000 Gent, J. Van Stopenberghstraat 2, burgerlijke partij.

FEITEN EN PROCEDUREVOORGAANDEN

Op grond van zijn wettelijke bevoegdheid besliste eiser in cassatie tot rechtstreekse dagvaarding van verweersters over te gaan wegens inbreuk op artikel 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden (zoals vervangen bij wet van 12 april 1994).

Hiertoe werd op 16 oktober 2000 een eerste dagvaarding uitgebracht. Op 29 januari 2001 werd een tweede dagvaarding uitgebracht waarin de ten laste gelegde feiten werden verbeterd of nader omschreven en waarin eiser meer bepaald vorderde verweersters te horen veroordelen tot betaling in hoofddorde van een schadevergoeding van vijftig miljoen BF en in ondergeschikte orde van een provisioneel bedrag van één miljoen BF, na toepassing te hebben gemaakt van de strafwet uit hoofde van *“voortdurend te Brussel en bij samenhang elders in het Rijk, sinds 2 juli 1999, als dader, mededader of medeplichtige, inbreuk op artikel 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, door te behoren tot en zin medewerking te hebben verleend aan een groep of vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie bedaft of verkondigt in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, te weten de politieke partij Vlaams Blok, onder meer door het financieren van verkiezingscampagnes, het verzorgen van TV- en radio- uitzendingen, uitgeven van publicaties en verzorging van vorming aan leden en mandatarissen”*.

Bij vonnis van 29 juni 2001 verklaarde de correctionele rechtbank te Brussel zich onbevoegd om kennis te nemen van de tenlasteleggingen in hoofde van verweersters, waarna het zich ook onbevoegd verklaarde om uitspraak te doen over de burgerlijke vordering van eiser. Volgens de rechtbank werd aan verweerders een politiek misdrijf ten laste gelegd dat tot de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Assisen zou behoren.

Tegen deze beslissing tekenden beide burgerlijke partijen zowel als het Openbaar Ministerie hoger beroep aan.

Bij arrest van 26 februari 2003 oordeelde ook het Hof van Beroep te Brussel, weliswaar op grond van andersluidende - hierna vermelde - motieven, dat het ten laste gelegde misdrijf, indien bewezen, een politiek misdrijf zou uitmaken dat tot de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Assisen zou behoren.

Tegen dit arrest tekenden beide burgerlijke partijen en ook het Openbaar Ministerie cassatieberoep aan.

Eiser tot cassatie heeft de eer volgende cassatiemiddelen aan te wenden tot staving van het cassatieberoep dat hij heeft ingesteld tegen het hoger vermeld arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 26 februari 2003.

EERSTE MIDDEL

Geschonden bepalingen

- Artikel 149 van de gecoördineerde Grondwet

Aangevochten beslissing

Het bestreden arrest beslist tot de onbevoegdheid van de correctionele rechtbank inzake het aan verweersters ten laste gelegde feit omdat dit, indien bewezen, een politiek misdrijf zou uitmaken dat tot de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Assisen behoort. Het bestreden arrest laat de beoordeling van de politieke aard van het ten laste gelegde misdrijf van *“het behoren tot of het medewerking verlenen aan een vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie bedrijft of verkondigt in de omstandigheden genoemd in artikel 444 Strafwetboek”* (art. 3 Wet 30 juli 1981) op volgende motieven steunen:

“Dat het ten laste gelegde feit een politiek misdrijf uitmaakt, omdat het bestaat - uiteraard zo het bewezen is - in het plegen van het misdrijf met het oogmerk (in hoofde van de beklaagden) om een politieke partij, meer bepaald het VLAAMS BLOK, te laten (voort)bestaan en om aan deze partij een substantiële steun te verlenen, met de omstandigheid dat deze politieke partij (op het ogenblik van het plegen van het feit) slechts kan (voort)bestaan mits het plegen van het ten laste gelegde feit door allen die tot deze partij behoren, zelfs indien niet zeker is dat ze allen een politiek oogmerk hebben, zodat meteen vaststaat dat het plegen van dit feit door de beklaagden rechtstreeks voor gevolg heeft de aantasting van de instellingen van het land, waartoe (bestaan en werking van) de politieke partijen behoren, onder meer omwille van de essentiële rol van deze partijen om het behoorlijk functioneren van de democratie te verzekeren;

Dat het politieke doel en het rechtstreekse politieke effect van het ten laste gelegde misdrijf dus vaststaan, wat ook de bedoeling van en de invloed op de politieke instellingen door (de werking van) de politieke partij VLAAMS BLOK zelf wezen en zonder dat van enig belang zijn: de omstandigheid dat het plegen van wat wordt ten laste gelegd ook andere onrechtstreekse, politieke gevolgen heeft of zou kunnen hebben,

evenmin uiteraard als de eventualiteit van een politiek karakter dat aan huidige strafvervolging wordt toegedicht,

Dat, derhalve en met andere woorden, wat de bevoegdheid van de strafrechter betreft en nu dit ten laste gelegd misdrijf in voormelde omstandigheden en met voormeld oogmerk werd gepleegd, dit misdrijf kan worden gelijk gesteld met (wat in bepaalde rechtsleer en rechtspraak) een `zuiver politiek misdrijf (wordt genoemd), niet omdat elke overtreding van art. 3 van de Wet tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden uiteraard een politiek misdrijf uitmaakt (wat niet het geval is), maar wel omdat de in dit wetsartikel vernoemde vereniging te dezen een politieke partij is en omdat derhalve het (onder meer omwille van bepaalde activiteiten van de politieke partij) misdadig behoren (zelf) tot een politieke partij wordt ten laste gelegd, misdadig behoren dat (uiteraard) rechtstreeks afbreuk doet aan de politieke instellingen;”

Grieven

Als politiek misdrijf in de zin van artikel 150 van de Grondwet kan slechts worden beschouwd (1) het misdrijf dat, uit zijn aard zelf, noodzakelijkerwijze en rechtstreeks de politieke orde aantast (zuiver politiek misdrijf) en (2) het misdrijf dat wordt gepleegd met het oogmerk om een aanslag te plegen op de politieke instellingen van de Staat en tegelijk ook, gelet op de omstandigheden waaronder het wordt gepleegd, die rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen tot gevolg kan hebben (gemengd politiek misdrijf).

Eerste onderdeel

Het bestreden arrest stelt vast dat het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf van het behoren tot of het medewerking verlenen aan het Vlaams Blok als vereniging die discriminatie verkondigt in de omstandigheden genoemd in artikel 444 Strafwetboek (artikel 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden), indien bewezen, een politiek misdrijf is waarvoor de correctionele rechtbank niet bevoegd is. Het arrest probeert het politiek karakter van het aangevoerde misdrijf te verklaren aan de hand van verschillende overwegingen die echter, elk op zich en zeker samen gelezen, **dermate onduidelijk** zijn dat niet valt op te maken waaruit het politiek karakter van het misdrijf nu eigenlijk werd afgeleid.

Immers, in een eerste overweging stelt het bestreden arrest dat het misdrijf politiek is “omdat het bestaat (...) in het plegen van het misdrijf met het oogmerk (...) om een politieke partij, meer bepaald het Vlaams Blok, te laten voortbestaan en om aan deze partij een substantiële steun te verlenen”, hieraan toevoegende dat deze politieke partij (...) slechts kan (voor)bestaan mits het plegen van het ten laste gelegde feit door allen die tot deze partij behoren, zelfs indien niet zeker is dat ze allen een politiek oogmerk hebben”, en hieruit besluitende dat “meteen vaststaat dat het plegen van dit feit door de beklaagden rechtstreeks voor gevolg heeft de aantasting van de instellingen van het land, waartoe (bestaan en werking van) de politieke partijen behoren, onder meer omwille van de essentiële rol van deze partijen om het behoorlijk functioneren van de democratie te verzekeren” (zie eerste overweging).

Vervolgens herhaalt het arrest in een tweede overweging dat “het politieke doel en het rechtstreekse politieke effect van het ten laste gelegde misdrijf dus vaststaan”, hieraan toevoegende dat die besluitvorming niet wordt beïnvloed door de bedoeling van het Vlaams Blok, de invloed van het Vlaams Blok op de politieke instellingen, het feit dat het ten laste gelegde misdrijf ook andere onrechtstreekse politieke gevolgen zou hebben en het mogelijke politieke karakter van de strafvervolging (zie tweede overweging).

Verwijzend naar het eerder vastgestelde oogmerk en naar de eerder vermelde “omstandigheden”, besluit het arrest tenslotte in een derde overweging dat het misdrijf, indien bewezen verklaard, als “zuiver politiek misdrijf” te beschouwen is “omdat de in (artikel 3 van de racismewet) vernoemde vereniging te dezen een politieke partij is en omdat derhalve, onder meer omwille van bepaalde activiteiten van de politieke partij, het misdadig behoren (zelf) tot een politieke partij wordt ten laste gelegd, misdadig behoren dat uiteraard rechtstreeks afbreuk doet aan de politieke instellingen” (zie derde overweging).

Welnu, deze overwegingen laten enkel toe met zekerheid uit te maken dat de appèlrechters van oordeel zijn geweest dat het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf van artikel 3 van de racismewet, indien bewezen, een politiek misdrijf uitmaakt omdat het rechtstreeks afbreuk doet aan de politieke instellingen van het land, doch **het laat geenszins toe uit te maken waaruit die rechtstreekse aantasting bestaat**; is het omwille van het enkele feit dat de vereniging waartoe verweersters behoren een politieke partij is en politieke partijen tot de politieke instellingen behoren (zie eerste overweging en derde overweging, eerste “omdat”), is het omdat verweersters, door te behoren tot en het steun verlenen aan de specifieke politieke partij het Vlaams Blok, het oogmerk hebben om de politieke instellingen aan te tasten “wat ook” de bedoeling en de invloed van het Vlaams Blok op de politieke instellingen zijn (zie eerste en tweede overweging), is het omdat het Vlaams Blok eventueel “omwille van bepaalde van zijn activiteiten”, een gevaar zou betekenen voor de democratie (zie eerste overweging en derde overweging, tweede “omdat”), of is het om nog een andere reden.

Gezien de rechtstreekse aantasting van de politieke orde een essentiële voorwaarde uitmaakt voor het politiek misdrijf, in zijn twee hoger vermelde definities, is het gebrek aan duidelijkheid omtrent de aard en de wijze van aantasting van die politieke orde gelijk te stellen met een afwezigheid van motivering, **zodat** het bestreden arrest niet regelmatig is gemotiveerd (schending van artikel 149 van de Grondwet).

Tweede onderdeel

In zijn eerste overweging stelt het bestreden arrest vast dat het aan de verweersters ten laste gelegde feit, in zoverre dit zou beantwoorden aan het in artikel 3 van de racismewet omschreven misdrijf, een politiek oogmerk heeft erin bestaande de politieke partij Vlaams Blok “te laten voortbestaan” en deze partij “een substantiële steun te verlenen”. In diezelfde eerste overweging stelt het arrest dat hiermee ook vaststaat dat het aan de verweersters ten laste gelegde feit een politiek gevolg heeft bestaande in de “rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen” waartoe, volgens het arrest, “het bestaan en de werking van de politieke partijen” behoren.

Het is echter **tegenstrijdig enerzijds** te oordelen dat het oogmerk erin bestaat een substantiële steun te verlenen aan het Vlaams Blok en het Vlaams Blok te laten voortbestaan en **anderzijds** te oordelen dat het gevolg erin bestaat dat de politieke instellingen, waaronder de politieke partijen en dus ook het Vlaams Blok, rechtstreeks worden aangetast (schending van artikel 149 van de Grondwet).

In zoverre het bestreden arrest zou hebben geoordeeld dat hiermee de **andere** politieke partijen dan het Vlaams Blok, of de politieke instellingen in het algemeen, rechtstreeks zouden zijn aangetast, legt het arrest niet uit waarin die aantasting zou bestaan en is het op dat vlak dus **niet gemotiveerd** (eveneens schending van artikel 149 van de Grondwet).

Derde onderdeel

In zijn tweede overweging stelt het bestreden arrest dat het politieke doel en het politieke gevolg van het aan de verweersters ten laste gelegde feit van het behoren tot of het medewerking verlenen aan het Vlaams Blok als vereniging bedoeld in artikel 3 van de racismewet vaststaat “wat ook” de bedoeling van het Vlaams Blok zelf is en “wat ook” de invloed van het Vlaams Blok is op de politieke instellingen. In zijn derde overweging herhaalt het arrest nogmaals dat het aan de verweersters ten laste gelegde feit van het behoren tot het Vlaams Blok als vereniging zoals bedoeld in artikel 3 van de racismewet, indien bewezen, een rechtstreekse aantasting inhoudt op de politieke instellingen hierbij verwijzend naar (nader te onderzoeken) “bepaalde activiteiten van de politieke partij”.

Het is echter **tegenstrijdig** het politiek karakter van het aan de beklaagden ten laste gelegde feit **eerst** te beoordelen zonder rekening te houden met de bedoeling en de invloed van het Vlaams Blok op de politieke instellingen (wat uiteraard onder meer uit zijn activiteiten zal blijken) en **verder** toch de (niet nader onderzochte) activiteiten van het Vlaams Blok in aanmerking te nemen om te besluiten dat het behoren tot die partij, indien bewezen dat dit het in artikel 3 van de racismewet bedoelde misdrijf uitmaakt, een rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen tot gevolg heeft (schending van artikel 149 van de Grondwet).

Vierde onderdeel

Inzoverre zou moeten worden vastgesteld dat het bestreden arrest toch voldoende duidelijk is om ten hoogste twee interpretaties te onderscheiden (zuiver politiek misdrijf of gemengd politiek misdrijf) (quod non: zie eerste onderdeel) en inzoverre zou moeten worden vastgesteld dat het arrest hoe dan ook in één van de twee bovenstaande interpretaties wettig verantwoord is (quod non: zie tweede middel), dan nog is het bestreden arrest **dubbelzinnig** in de mate het niet toelaat uit te maken of de appèlrechters van oordeel waren dat het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf van artikel 3 van de racismewet, indien bewezen, **uit zijn aard**, een zuiver politiek misdrijf is, **dan wel** of zij van oordeel waren dat het bedoelde misdrijf, omwille van **bijzondere omstandigheden**, politieke gevolgen heeft en met een politiek oogmerk werd gepleegd en dus een gemengd politiek misdrijf uitmaakt (schending van artikel 149 van de Grondwet).

TWEEDE MIDDEL

Geschonden bepalingen:

-Artikel 150 van de gecoördineerde Grondwet

Aangevochten beslissing

Het bestreden arrest beslist tot de onbevoegdheid van de correctionele rechtbank inzake het aan verweersters ten laste gelegde feit omdat dit, indien bewezen, een politiek misdrijf zou uitmaken dat tot de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Assisen behoort. Het bestreden arrest laat de beoordeling van de politieke aard van het ten laste gelegde misdrijf van “het behoren tot of het medewerking verlenen aan een vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie bedrijft of verkondigt in de omstandigheden genoemd in artikel 444 Strafwetboek” (art. 3 Wet 30 juli 1981) steunen op de in het eerste middel geciteerde motieven.

Grieven

Als politiek misdrijf in de zin van artikel 150 van de Grondwet kan slechts worden beschouwd (1) het misdrijf dat, uit zijn aard zelf, noodzakelijkerwijze en rechtstreeks de politieke orde aantast (zuiver politiek misdrijf) en (2) het misdrijf dat wordt gepleegd met het oogmerk om een aanslag te plegen op de politieke instellingen van de Staat en tegelijk ook, gelet op de omstandigheden waaronder het wordt gepleegd, die rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen tot gevolg kan hebben (gemengd politiek misdrijf).

Eerste onderdeel

Een misdrijf is aldus “politiek” te noemen wanneer het gericht is tegen de politieke orde, d.i. het geheel van rechten en noodwendigheden van de maatschappij en de burgers die slaan op het bestaan en de werking van de drie grondwettelijke machten, welke door de politieke instellingen worden gewaarborgd.

Onder de bedoelde “politieke instellingen” vallen uiteraard slechts die instellingen die rechtstreeks betrekking hebben op de staatsmachten, doch **niet alle** instellingen die op onrechtstreekse wijze kunnen bijdragen tot de goede werking van de voormelde grondmachten. Er anders over oordelen zou tot gevolg hebben dat een ontelbaar aantal instellingen of organisaties als “politieke instellingen” te bestempelen zouden zijn, wat het aantal politieke misdrijven zou doen opdrijven, tegen de wil van de grondwetgever in, nu deze het politiek misdrijf als uitzonderlijk heeft willen beschouwen en er een restrictieve draagwijdte aan heeft willen geven.

Politieke partijen, ook al kunnen zij, zoals het bestreden arrest stelt, “een essentiële rol spelen om het behoorlijk functioneren van de democratie te verzekeren” (zie eerste overweging), kunnen derhalve niet geacht worden te behoren tot de bedoelde “politieke instellingen”.

Inzoverre het bestreden arrest, op grond van de vaststelling dat de vereniging waartoe beklagden behoren en waaraan zij hulp verlenen een politieke partij is (zie derde overweging, eerste “omdat”) en op grond van de vaststelling dat, politieke partijen tot de politieke instellingen behoren omwille van hun essentiële rol om het behoorlijk functioneren van de democratie te verzekeren (zie eerste overweging), heeft geoordeeld dat het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf van artikel 3 van de racismewet, indien bewezen, rechtstreeks de politieke instellingen aantast en aldus een politiek misdrijf is, verleent het arrest bijgevolg aan het begrip “politieke instellingen” en dus ook aan het grondwettelijk begrip “politiek misdrijf” een te ruime draagwijdte en schendt het bijgevolg artikel 150 van de Grondwet.

Tweede onderdeel

Een **zuiver politiek misdrijf** is een misdrijf dat, uit zijn aard, noodzakelijkerwijze en rechtstreeks de politieke orde aantast (1), of m.a.w. een misdrijf dat **op zichzelf**, en dus **ongeacht bijzondere omstandigheden**, van aard is om daadwerkelijk de rechten en noodwendigheden van de politieke instellingen aan te tasten.

Het in artikel 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden bedoelde misdrijf van het behoren tot of het medewerking verlenen aan een groep of vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie bedrijft of verkondigt in omstandigheden genoemd in artikel 444 Strafwetboek is een dergelijk zuiver politiek misdrijf uit zijn aard. Het behoren tot of medewerking verlenen aan dergelijke vereniging kan immers onmogelijk **op zich** en **zonder rekening te houden met bijzondere omstandigheden** beschouwd worden als een misdrijf dat noodzakelijk en rechtstreeks de politieke

orde in gevaar brengt en moet derhalve, in de regel, als een misdrijf van gemeen recht worden beschouwd dat slechts onder strikte voorwaarden en rekening houdend met bijzondere omstandigheden een gemengd politiek misdrijf zou kunnen worden (zie tweede onderdeel).

Om uit te maken of het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf van artikel 3 van de racismewet een zuiver politiek misdrijf uitmaakt, dient bijgevolg onderzocht of het enkele feit van het behoren tot en het steun verlenen aan een in artikel 3 bedoelde vereniging noodzakelijkerwijze, zonder acht te slaan op bijzondere omstandigheden, gericht is tegen of een aanslag vormt op de politieke orde.

Het feit dat de vereniging waartoe verweersters behoren en waaraan zij hulp verlenen een politieke partij is, maakt van het misdrijf geen zuiver politiek misdrijf nu dit feit zelf een bijzondere omstandigheid uitmaakt waarop geen acht kan worden gestaan bij de beoordeling van de vraag of het misdrijf een zuiver politiek misdrijf is, minstens nu dit feit op zich alleen, d.i. zonder rekening te houden met bijkomende omstandigheden zoals de werking van die politieke partij, haar activiteiten en haar invloed op de politieke orde, onmogelijk het antwoord kan bepalen op de vraag of het misdrijf rechtstreeks en noodzakelijkerwijze de politieke orde aantast.

Inzoverre de appèlrechters, op grond van de vaststelling dat de vereniging waartoe beklagden behoren en waaraan zij hulp verlenen een politieke partij is (zie derde overweging, eerste "omdat") en op grond van de vaststelling dat politieke partijen tot de politieke instellingen behoren omwille van hun essentiële rol om het behoorlijk functioneren van de democratie te verzekeren (zie eerste overweging), hebben geoordeeld dat het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf van artikel 3 van de racismewet, indien bewezen, rechtstreeks de politieke instellingen aantast en een zuiver politiek misdrijf is, hebben zij een onmogelijke gevolgtrekking gemaakt die het in artikel 150 van de Grondwet vervatte begrip "(zuiver) politiek misdrijf" miskent (schending van artikel 150 van de Grondwet).

Derde onderdeel:

Een gemengd politiek misdrijf is een misdrijf van gemeen recht dat een politiek karakter heeft verkregen omdat het, omwille van de **bijzondere omstandigheden** waarin het wordt gepleegd, daadwerkelijk een **rechtstreekse** aanslag op de politieke instellingen tot gevolg kan hebben, op voorwaarde dat de dader het misdrijf ook heeft gepleegd met het **oogmerk** om de politieke instellingen rechtstreeks aan te tasten. Om als gemengd politiek misdrijf te worden beschouwd moet dus aan de dubbele voorwaarde zijn voldaan dat de feiten, omwille van bijzondere omstandigheden, van aard moeten zijn om daadwerkelijk de politieke instellingen rechtstreeks aan te tasten (materieel element) **en** dat de dader heeft gehandeld met het oogmerk om dit gevolg teweeg te brengen (moreel element).

Anders dan bij het zuiver politiek misdrijf moet de aantasting van de politieke instellingen niet voortvloeien uit het enkel plegen van de strafbare feiten, maar kan dit worden afgeleid uit de bijzondere omstandigheden waarin het misdrijf wordt gepleegd. Zoals voor het zuiver politiek misdrijf is echter ook voor het gemengd politiek misdrijf een rechtstreekse aantasting van de politieke orde vereist.

Hieruit volgt dat er **geen** sprake is van een politiek misdrijf, noch zuiver noch gemengd, wanneer bepaalde strafbare feiten, in welbepaalde omstandigheden gepleegd, slechts een aantasting van de politieke orde tot gevolg kunnen hebben omwille van **intermediaire factoren**, d.z. factoren zonder dewelke de politieke orde niet zou zijn aangetast tengevolge alleen van de strafbare feiten in welbepaalde omstandigheden gepleegd.

Opdat het aan beklagden ten laste gelegde feit van het behoren tot en het medewerking verlenen aan een vereniging zoals bedoeld in artikel 3 van de racismewet als gemengd politiek misdrijf zou kunnen worden gekwalificeerd, moet dus niet alleen het oogmerk tot het plegen van een rechtstreekse aanslag op de politieke instellingen worden vastgesteld, maar moet tevens worden vastgesteld dat dit feit ook daadwerkelijk, omwille van de concrete omstandigheden die ermee gepaard gaan, een rechtstreekse aantasting van de politieke orde tot gevolg kan hebben zonder dat hiertoe enige intermediaire factor in aanmerking moet worden genomen.

Rekening houdend met de concrete omstandigheid dat de vereniging waartoe beklagden behoren een politieke partij is, in casu het Vlaams Blok, - en aangenomen dat politieke partijen tot de politieke instellingen behoren, quod non (zie eerste onderdeel) - zou aldus moeten worden vastgesteld **ofwel** dat het Vlaams Blok zelf louter door dit behoren tot of steun verlenen aan wordt aangetast, **ofwel** dat de andere politieke instellingen, waaronder begrepen andere politieke partijen dan het Vlaams Blok, rechtstreeks in gevaar moeten zijn gebracht louter door dit behoren tot of steun verlenen aan het Vlaams Blok, **ongeacht** de activiteiten van het Vlaams Blok en hun invloed op de politieke orde.

Uiteraard houdt het enkele feit van het behoren tot en het steun verlenen aan het Vlaams Blok geen aantasting in van het Vlaams Blok, wel integendeel. Inzoverre het bestreden arrest dus zou hebben geoordeeld dat het aan de verweersters ten laste gelegde feit een rechtstreekse aantasting inhoudt van het Vlaams Blok omdat dit een politieke partij is die tot de politieke instellingen behoort (zie eerste overweging en derde overweging, eerste “omdat”), is het arrest niet alleen tegenstrijdig gemotiveerd (zie eerste middel, tweede onderdeel), maar maakt het arrest ook een onwettige gevolgtrekking die het in artikel 150 van de Grondwet vervatte begrip “(gemengd) politiek misdrijf” miskent en schendt het dus artikel 150 van de Grondwet.

Evenmin houdt het feit van het behoren tot en het steun verlenen aan het Vlaams Blok een rechtstreekse aantasting in van de andere politieke partijen of instellingen. Inzoverre het bestreden arrest dus, zonder acht te slaan op de werking en de invloed van het Vlaams Blok (zie tweede overweging), zou hebben geoordeeld dat het aan beklagden ten laste gelegde feit een rechtstreekse aanslag betekent op de andere politieke partijen dan het Vlaams Blok of op de politieke orde in het algemeen, motiveert het arrest niet alleen niet waaruit die rechtstreekse aantasting zou bestaan (zie eerste middel, tweede onderdeel), maar maakt het arrest eveneens een onwettige gevolgtrekking die het in artikel 150 van de Grondwet vervatte begrip “(gemengd) politiek misdrijf” miskent en schendt het dus evenzeer artikel 150 van de Grondwet.

Hoogstens zou het feit van het behoren tot en het steun verlenen aan het Vlaams Blok een onrechtstreekse aantasting van de politieke instellingen kunnen inhouden omwille van (niet nader onderzochte) intermediaire factoren, zoals de werking en de activiteiten van het Vlaams Blok en hun invloed op de politieke orde. Inzoverre het bestreden arrest zou hebben geoordeeld dat het aan beklagden ten laste gelegde feit, indien bewezen, een rechtstreekse aanslag vormt op de politieke instellingen “omwille van” bepaalde (niet nader onderzochte) activiteiten van het Vlaams Blok (zie derde overweging, tweede “omdat”), houdt het arrest bijgevolg evenzeer een miskenning in van het grondwettelijk begrip “politiek misdrijf” en een schending van artikel 150 van de Grondwet.

Bovendien heeft het enkele feit dat een misdrijf werd begaan met het oogmerk om een rechtstreekse aanslag op de politieke instellingen te plegen, niet noodzakelijk tot gevolg dat het misdrijf ook daadwerkelijk een rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen tot gevolg kan hebben. Inzoverre het bestreden arrest het rechtstreekse politieke effect van het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf afleidt uit de vaststelling dat beklagden het oogmerk hadden om de politieke orde rechtstreeks aan te tasten (zie eerste overweging, het

gebruik van de term “zodat”), is het arrest alleen al om die reden niet wettig verantwoord (schending van artikel 150 van de Grondwet).

Toelichting

Bij het tweede onderdeel: over het zuiver politiek misdrijf

Uit een reeds lang vaststaande cassatierechtspraak blijkt dat onder het politiek misdrijf van artikel 150 van de Grondwet twee soorten politieke misdrijven moeten worden verstaan, nl. het zuiver en het gemengd politiek misdrijf.

Het zuiver politiek misdrijf is het misdrijf dat politiek is **uit zijn aard**, ongeacht dus de werkelijke intenties van de dader en ongeacht de omstandigheden waarin het wordt gepleegd. Hieronder valt de handeling die, op zichzelf, noodzakelijk bestaat in een rechtstreekse aanslag op de politieke instellingen of op de politieke rechten van de burger (zie o.m. Cass., 29 mei 1856, met conclusies Procureur-Generaal Leclercq, Pas., 1856, I, 273; Cass., 21 april 1947, met conclusies Eerste Advocaat-Generaal Hayoit de Termicourt, Pas., 1947, I, 168).

Als voorbeeld kan worden vermeld kiesomkoping bij verkiezingen strafbaar gesteld in de artikelen 181 t/m 184 van het Kieswetboek. Door het enkel plegen van de strafbaar gestelde feiten wordt de verkiezingsuitslag immers gemanipuleerd, wat uiteraard een rechtstreekse aantasting op de rechten en noodwendigheden van de politieke instellingen uitmaakt.

Het in artikel 3 van de racismewet geïndiceerde misdrijf, nl. het behoren tot en het medewerking verlenen aan een vereniging of groep die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie verkondigt in de omstandigheden bedoeld in artikel 444 Strafwetboek, kan onmogelijk worden beschouwd als een politiek misdrijf uit zijn aard. Het enkel behoren tot of medewerking verlenen aan een in artikel 3 bedoelde vereniging - die niet noodzakelijk politiek geïnspireerd moet zijn - kan moeilijk worden beschouwd als een feit dat op zichzelf noodzakelijkerwijze een rechtstreekse aanslag inhoudt op de politieke instellingen.

Ook het enkele feit dat de vereniging, zoals in casu, een politieke partij is, houdt niet in dat het behoren tot die politieke partij op zichzelf, d.i. zonder rekening te houden met bijkomende omstandigheden, een rechtstreekse aantasting inhoudt van de politieke orde. Inzoverre het bestreden arrest dit zou hebben geoordeeld - zie de formulering van de eerste overweging en van de derde overweging, eerste “omdat” - is het arrest dus niet wettig verantwoord.

Bij het derde onderdeel: over het gemengd politiek misdrijf

Het gemengd politiek misdrijf daarentegen is het misdrijf van gemeen recht dat door de concrete omstandigheden waarin het wordt gepleegd een rechtstreekse aanslag vormt of kan vormen op de politieke orde, op voorwaarde dat de dader ook het oogmerk had om een rechtstreekse politieke aanslag te plegen.

Het politiek karakter van het misdrijf hangt in dat geval af van het oogmerk van de dader en van de omstandigheden waarin het werd gepleegd (zie o.m. Cass., 7 september 1935, Pas., 1935, I, 334; Cass., 21 december 1976, Pas., 1977, 456; Cass., 21 oktober 1981, met conclusies Advocaat-Generaal Janssens de Bisthoven, Pas., 1982, I, 259).

De vervulling van één van beide voorwaarden brengt uiteraard niet automatisch de vervulling van de andere voorwaarde met zich mee. Inzoverre het bestreden arrest dit zou hebben geoordeeld - zie de formulering van de eerste overweging - is het alleen al om die reden onwettig.

De omstandigheden waarin het misdrijf werd gepleegd, moeten inderdaad van die aard zijn dat het misdrijf tot gevolg kan hebben dat de politieke orde rechtstreeks wordt aangetast. Als voorbeeld kan worden vermeld het toebrengen van ernstige slagen en verwondingen aan de voorzitter van het kiesbureau op de dag van de verkiezingen waardoor de kiesverrichtingen ernstig worden verstoord (vgl. Cass., 5 mei 1913, Pas., 1913, 1, 207).

Wat betreft het in artikel 3 van de racismewet geïndiceerde misdrijf van het behoren tot of het medewerking verlenen aan een vereniging die discriminatie of segregatie verkondigt, kan niet worden ingezien hoe dit misdrijf een rechtstreekse aanslag op de politieke instellingen inhoudt of kan inhouden, ook niet rekening houdend met de omstandigheid dat de vereniging, zoals in casu, een politieke partij is, en meer bepaald het Vlaams Blok. Het verkondigen van discriminatie, en a fortiori het behoren tot een vereniging die discriminatie verkondigt, leidt immers niet noodzakelijkerwijze tot een aantasting van de politieke instellingen. Het feit dat de vereniging die discriminatie verkondigt, politiek is geïnspireerd doet hier in principe geen afbreuk aan.

Indien er zich een aantasting van de politieke instellingen voordoet of kan voordoen, dan kan dit enkel op onrechtstreekse wijze, d.i. door tussenkomst van factoren die vreemd zijn aan het eigenlijke misdrijf en de omstandigheden waarin het wordt gepleegd. In het geval van het behoren tot een vereniging die discriminatie of segregatie verkondigt, zou dit slechts kunnen omwille van de eventuele impact die de vereniging zou verwerven en de invloed die zij zou uitoefenen op de politieke instellingen en de politieke rechten van de burger (in de zin zoals omschreven in het eerste onderdeel).

Uw Hof heeft echter reeds meerdere malen benadrukt dat er enkel sprake kan zijn van een politiek misdrijf wanneer er een rechtstreeks causaal verband bestaat tussen het misdrijf en de aantasting van de politieke orde. Dit betekent dat verre, onrechtstreekse en hypothetische gevolgen of gevolgen die slechts mogelijk gemaakt worden door de tussenkomst van een interveniërende factor niet volstaan (zie o.m. Cass., 13 juni 1951, Pas., 1951, I, 710; Cass., 30 september 1963, Pas., 1964, I, 97; Cass., 19 juni 1972, R.D.P., 1971-72, 1136, met noot F. Bernard -Tulkens).

Als voorbeeld kan worden verwezen naar de twee laatst vermelde arresten. Het aan een gezinshoofd ten laste gelegde misdrijf bestond erin niet te hebben deelgenomen aan de algemene volkstelling die de aanpassing van het aantal volksvertegenwoordigers aan het aantal inwoners en hun geografische spreiding tot doel heeft. Er werd geoordeeld dat dit misdrijf geen politiek misdrijf uitmaakt omdat het slechts onrechtstreekse politieke gevolgen kan hebben te wijten aan een intermediaire factor, nl. de omstandigheid van het niet behoorlijk functioneren van het wettelijk voorziene administratieve systeem waarbij bevoegde ambtenaren van ambtswege de ontbrekende bevolkingsgegevens moeten aanvullen.

Inzoverre het bestreden arrest het politiek karakter van het aan verweersters ten laste gelegde misdrijf (mede) zou hebben gesteund op (niet nader onderzochte) tussenkomende factoren zoals bepaalde activiteiten van het Vlaams Blok, zijn werking en zijn invloed op de politieke orde - zie derde overweging, tweede "omdat"- kon het arrest bijgevolg onmogelijk tot een rechtstreekse aantasting van de politieke instellingen, en dus tot een politiek misdrijf, besluiten.

OM DEZE REDENEN,

Besluiten ondergetekende advocaten, voor eiser tot cassatie, dat het U behage, hooggeachte Dames en Heren, het bestreden arrest te vernietigen, de zaak en partijen naar een ander Hof van Beroep te verwijzen en over de kosten uitspraak te doen als naar raar recht.

Brussel,

Voor eiser,

Hun raadslieden: Luc Walley, Caroline De Baets, Raf Verstraeten, Dirk Dewandeleer